

REPUBLICA MOLDOVA SI FENOMENUL MIGRATIEI ÎN CONTEXTUL EXTINDERII UE

Ion LOGHIN, Departamentul Migratiune

Premise

Desprinderea de fosta URSS în 1991 și accesarea la independență a Republicii Moldova a afectat nu doar raporturile politice ale acesteia cu fosta metropolă, ci în primul rând cele economice, la cea dată puternic interdependente. În asemenea situație, au avut de suferit sectoare determinante ale economiei naționale, mai întâi de toate, industria și agricultura. Or, această stare de lucruri a accelerat și mai mult ritmul galopant al creșterii șomajului atât la nivelul localităților urbane, cât mai ales la nivelul celor rurale, în care locuiește cea mai mare parte a populației țării.

Începând cu anul 1993, migrația moldovenilor spre Europa, dar și în est, în Federația Rusă și alte state ale CSI, a căpătat proporții din ce în ce mai mari. De regulă, această migrație poartă un caracter de muncă. Criza social-economică, dar și lipsa unor programe de stat bine articulate privind politica internă de ocupare a forței de muncă, a accentuat și mai mult tendințele migraționiste ale unei bune părți din populația țării, în special, ale tineretului. În același timp, migrația clandestină de muncă este o consecință directă a pronunțatelor disparități existente între nivelul de trai și remunerare din R. Moldova, Europa Occidentală sau Centrală.

Deși către anul 2001 exista un Departament Migratiune în subordinea Ministerului Muncii și Protecției Sociale, în toată această perioadă a fost resimțită lipsa unei structuri guvernamentale viabile și eficiente în materie de migrație.

Totodată, trebuie să accentuăm, că lipsa unui control adecvat la frontiera de est a țării, efectuat de autoritățile legale ale R.M. este un impediment serios în calea soluționării multor probleme legate de migrație. Faptul dat generează instabilitate și favorizează traficului de ființe umane și fluxurile ilegale de migranți, orientat în direcția Europei Occidentale.

Caracterul clandestin al migrației - consecințe

Sunt deja frecvente cazurile, când cei ce muncesc ilegal peste hotare, suportă importante discriminări și devin în scurt timp victime ale rețelelor internaționale de trafic cu ființe umane, contrabandă cu migranți, prostituție etc., fenomene sociale, care sunt rezultatul unei migrații ilegale de muncă, necontrolate și dezordonate. Potrivit biroului la Chișinău a OIM, începând cu anul 2002 și până în prezent au fost repatriate în Moldova peste 1000 de victime ale traficului de femei. Astăzi, conform unor estimări, numărul total al femeilor originare din Moldova ce practică prostituția în străinătate, variază între 20 și 30 mii. Într-un foarte recent raport al Departamentului de Stat al SUA, Moldova a fost menționată principalele surse mondiale ale traficului de femei.

Migrația de muncă a cetățenilor Republicii Moldova

Astăzi, conform unor date statistice și sondaje sociologice efectuate, fiecare al treilea dintre moldovenii apti de muncă lucrează peste hotare, peste 90 la sută dintre care sunt clandestini. Cifra estimativă a celor ce muncesc în străinătate este de peste 600 mii. Astăzi, cetățenii Republicii Moldova muncesc în țări ca Federația Rusă – 240-270 mii (dintre care în orașul și regiunea Moscova – 220 mii; Sankt-Petersburg și regiunile Tiumen, Oriol, Breansk, ținutul Krasnodar), Italia – circa 150 mii (dintre care către data de 10.10.2002, 115 mii de moldoveni au depus actele pentru legalizare, iar în primul trimestru al anului curent peste 15 mii dintre aceștia au beneficiat deja de permis de ședere permanentă în această țară). Totodată, potrivit Ambasadei RM la Roma, în perioada ianuarie-mai 2003, autoritățile italiene au emis mandate de expulzare pentru peste 130 de cetățeni ai R. Moldova, motivul fiind încălcarea regimului de intrare și ședere a străinilor. În Portugalia sunt circa 80 mii de moldoveni, în Grecia de la 30 la 100 mii (potrivit estimărilor Institutului muncii al Confederației sindicatelor din Grecia, numărul moldovenilor din Grecia este de nu mai puțin de 100 mii. Din circa 1,2 mln de lucrători migranți din Grecia, numărul moldovenilor este cel mai important în raport cu alte naționalități). În Cehia sunt aproximativ 40 mii, în Turcia între 20-50 mii, Spania-20 mii, Israel – 15-20 mii, Franța – 15 mii, Germania 10-15 mii, Cipru 5-7 mii.

Procesul de imigrare și repatriere

Procesul de imigrare și repatriere în RM se realizează în baza Legii R.M. cu privire statutul juridic al cetățenilor străini și apatrizilor. Aceasta stabilește o cotă de imigrare anuală de 0,05 la sută raportată la numărul total al locuitorilor R. M. Dacă urmărim statisticile Departamentului Migratiune pentru perioada 01.01.2003-31.05.2003, vedem, că după țara de origine 20.1 la sută sunt cetățeni ai Ucrainei, 12,8 ai Turciei, 11,4 la sută ai Siriei și 8,7 la sută ai Rusiei la un total de 421 imigranți.

După motivul imigrării, migrației de familie îi revine 36.58 la sută; de muncă îi revine 34.44 la sută și de studii 28.98 la sută.

Pentru perioada ianuarie-aprilie a.c., la capitolul repatriati după țara de origine, din totalul de 378 persoane, avem: 186 din Rusia, 86 din Ucraina și 103 din alte state.

Crearea Departamentului Migratiune

Complexitatea problemelor migrației în contextul Republicii Moldova și necesitatea unor soluții neîntârziate,

au impus guvernul R.M. crearea unei structuri guvernamentale, care să administreze mai eficient acest domeniu. Astfel, în anul 2001, Departamentul Migrațiune (structură la acea dată puțin eficientă) din cadrul Ministerului Muncii și Protecției Sociale a fost reorganizat în Serviciul de stat Migrațiune, structură deja autonomă pe lângă guvernul R.M. Adoptarea de către parlament în anul 2002 a Concepției Republicii Moldova cu privire la politica migrațională și a noii Legi a R.M. cu privire la migrațiune au constituit premisele și în același timp baza legală pentru instituirea Departamentului Migrațiune, cu funcții cu mult mai largite, de această dată, structură de stat autonomă în cadrul guvernului R.M. Astăzi, Departamentul Migrațiune este structura de stat de specialitate, abilitată să elaboreze și să promoveze o politică unică de stat în domeniul migrației populației.

Priorități și Realizări

În plan intern

La crearea Serviciului de Stat Migrațiune în anul 2001, s-a dat prioritate în primul rând, așa cum s-a văzut mai sus, creării bazei legislative, care să permită crearea unei structuri de stat de specialitate cu suficiente atribuții și pârghii administrative în vederea unei gestionări mai eficiente a fluxurilor migraționale. Astfel, de către parlament au fost adoptate Concepția privind politica migrațională a R.M. și noua Lege a R.M. cu privire la migrațiune.

Totodată, au fost puse bazele cadrului instituțional de cooperare cu celelalte structuri de stat cu atribuții în domeniu: Ministerul Afacerilor Externe, MAI, Departamentul Trupelor de Grăniceri, Departamentul Tehnologiei Informaționale. Au fost puse bazele sistemului informațional unic privind schimburile de informații cu privire la migrație (cu referire la intrarea, șederea și ieșirea din țară a cetățenilor străini și cei ai Republicii Moldova).

Au demarat lucrările privind elaborarea și implementarea unui sistem de evidență și control mai performant la frontiera de stat, care să fie capabil de a furniza date complete privind fluxurile migraționale. Anume din acest considerent, astăzi putem vorbi doar despre cifre estimative cu privire la numărul exact al cetățenilor R.M. aflați în străinătate.

Reglementarea și întărirea controlului asupra firmelor moldovenești ce practică activități de intermediere a plasării brațelor de muncă moldovenești în străinătate este o altă prioritate a DM. În acest context, putem adăuga, că ponderea firmelor moldovenești ce practică activități de intermediere ilegală (de regulă sub paravanul unor firme de turism) a plasării provizorii la muncă peste hotare este mult prea mare în raport cu cele ce activează legal (în prezent doar 50 firme dispun de licență pentru acest gen de activitate din circa 200 existente). Nu este deja o noutate, că multe dintre acestea practică în mod voalat sau înlesnesc traficul de ființe umane. Aici se mai poate adăuga și taxele exagerate percepute de la cetățeni de către acestea, care adesea ating sume ce variază între 2-2 500 dolari SUA de persoană. Totodată, a luat amploare și fenomenul falsificării de vize, ceea ce creează probleme unor ambasade acreditate la Chișinău, în special cele ce emit vize pentru spațiul Schengen.

Pe plan extern

Încheierea acordurilor interguvernamentale cu statele unde astăzi muncesc cei mai mulți dintre cetățenii R.M. este una dintre prioritățile actuale ale DM în plan extern. Prin asta se urmărește reglementarea forței de muncă între R.M. și aceste state, stabilirea unor cote de muncă anuale pentru moldoveni și, mai important, protecția protecția socială a lucrătorilor migranți, conform standardelor și normelor aplicate lucrătorilor-cetățeni ai acestor state. Totodată, miza unor asemenea acorduri este crearea de alternative legale de muncă pentru solicitanții din R.M. de a munci în străinătate.

La momentul creării SSM, Republica Moldova avea semnate acorduri privind reglementarea migrației de muncă și protecția socială a lucrătorilor migranți doar cu Federația Rusă, Ucraina și Belarus, faptul dat, însă, nu a ameliorat prea mult situația lucrătorilor moldoveni din aceste state. Marea majoritate a acestora muncesc în continuare fără contracte ferme de muncă și, respectiv fără garanții de oarecare protecție socială. Cât privește alte state, atunci la nivelul UE a fost deja parafat acordul interguvernamental cu Italia și care ar putea fi semnat în curând. În fază înaintată de negocieri se află acordul similar cu Portugalia. În prezent au fost inițiate negocieri cu Spania și Grecia. Mai sunt încă multe de făcut la nivelul relațiilor cu Israel și Turcia.

Deși, la această oră au fost încheiate mai multe acorduri la nivel regional privind plasarea forței de muncă din Republica Moldova în străinătate, în special cu Italia, rezultatele rămân în continuare destul de modeste. Modeste rămân și rezultatele firmelor moldovenești cu licență pentru acest gen de activitate. Spre exemplu, de la începutul anului curent și până în prezent, cele circa 50 firme au plasat la muncă legal în străinătate doar 20 de persoane. Faptul dat se poate explica și prin realitatea, că ofertele de locuri de muncă în Europa, sunt strâns legate atât de deschiderea spre dialog al acestor țări, cât și de posibilitățile existente pe piețele forței de muncă ale acestora. În același timp, trebuie să nu subestimăm și importanța factorului politic (guverne de dreapta sau stânga), cu amprente notabile, în special când este vorba de problemele imigrației.

Încheierea acordurilor de cooperare cu organizațiile internaționale și europene

În mod cronologic:

Noiembrie 2001, Moldova a aderat la Convenția ONU cu privire la refugiați din 1951 și Protocolul din 1967;
Iulie 2002, parlamentul adoptă Legea cu privire la refugiați;
Martie 2002 – acord cu OIM, ratificat de parlament în octombrie același an;
Iunie 2003 – aderarea cu drepturi depline la OIM (101-lea stat).

În domeniul reglementării migrației de muncă și protecției sociale a lucrătorilor migranți, în iulie 2002, R. Moldova a semnat Convenția europeană privind statutul juridic al lucrătorilor migranți, urmând ca aceasta să fie ratificată (ratificarea este o prevedere a programului președinției R. Moldova la Comitetul de Miniștri al CE). În această sens se cooperează intens cu experții DG-III Coeziune socială și Comitetul pentru migrație al Consiliului Europei.

Concluzie și unele obiective pe termen scurt

Astăzi, putem afirma, că Moldova a devenit un cap de pod pentru migrația ilegală, care este direcționată spre Occident. Lipsa unor instrumente administrative eficiente de reglementare și contracarare a migrației ilegale este o provocare directă atât la adresa securității regionale, cât și la securitatea Europei întregi.

Reieșind din aceasta este necesar sprijinul Comunității Europene în vederea întăririi capacităților instituționale ale R.M. privind gestionarea fluxurilor migraționale, ceea ce este și în interesul acesteia.

La modul concret, acest sprijin se poate materializa prin:

- Implementarea cu sprijinul Comunității Europene, în special al Comisiei Europene, Banca de Dezvoltare a CE și Pactului de Stabilitate în Europa de Sud-Est a unor proiecte orientate prevenirea și combaterea migrației ilegale din și în RM;

- Implementarea cu ajutorul aceluiași structuri pan-europene a unor proiecte de reintegrare socială a foștilor lucrători migranți, victimelor traficului de ființe umane etc.;

- Implementarea unui sistem de evidență și control modern la frontiera de stat privind fluxurile migraționale;

- Dezvoltarea și consolidarea relațiilor de colaborare și parteneriat cu OIM, Consiliul Europei, Înaltul Comisariat al NU pentru Refugiați și Biroul Internațional al Muncii;

- Inițierea și dezvoltarea unor relații de parteneriat cu Centrul Internațional pentru dezvoltarea politicilor migraționale, Grupul de la Budapesta Confederația europeană a sindicatelor, Uniunea confederațiilor din Industrie și a patronatelor din Europa.